

Els recursos educatius oberts en la docència universitària: Estratègies i polítiques per a la seua creació i utilització

Victoria Marín Juarros
Universitat de Lleida

21 de febrer de 2025

Agenda

- Conceptualització: educació oberta i recursos educatius oberts (REO)
- On trobar, crear i publicar REO?
- Foment dels REO: estratègies individuals i institucionals
- Perspectiva internacional sobre REO i docència universitària
- Pràctiques educatives obertes (PEO) i el projecte CoDiCri
- Conclusions i missatges clau

Què en sabeu?

<https://www.menti.com/alfo2mgmcurx>

accés
agència

equitat

col·laboració

transparència

eliminació de barreres

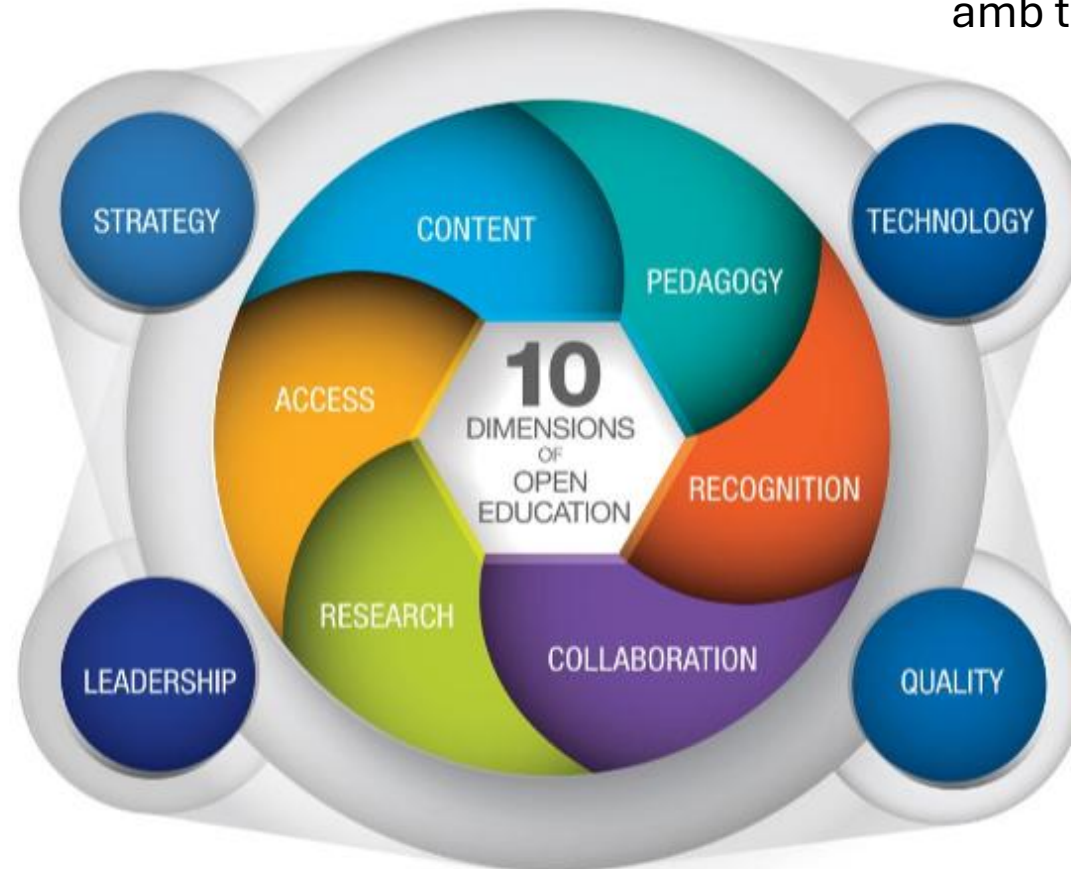
justícia social

democratització

flexibilitat

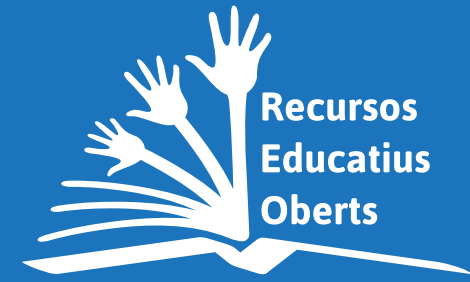
Conceptualització

- Prioritat política per a les universitats
- Catalitzador per a la innovació educativa amb tecnologies digitals

Inamorato dos Santos, Andreia, Punie, Yves, Castaño-Muñoz, Jonathan (2016). *Opening up Education: A Support Framework for Higher Education Institutions*. JRC Science for Policy Report, EUR 27938 EN. <https://doi.org/10.2791/293408>

Conceptualització I

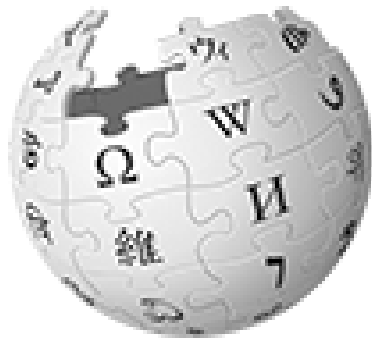
Jonathasmello, CC BY 3.0, via Wikimedia Commons

*“Els recursos educatius oberts (REO) són **materials d'aprenentatge, ensenyament i recerca existents en qualsevol format i suport** que, ja estiguin en el domini públic o protegits per drets d'autor, han estat **publicats amb una llicència oberta** que permet que terceres parts puguin accedir a ells, reutilitzar-los, reconvertir-los, adaptar-los o redistribuir-los sense cap cost.”*

(UNESCO, 2003, p. 5)

UNESCO (2023). *La Recomendación de 2019 de la UNESCO sobre los Recursos Educativos Abiertos (REA): fomento del acceso universal a la información mediante material de aprendizaje abierto de calidad.* https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383205_spa

Què és i què no és?

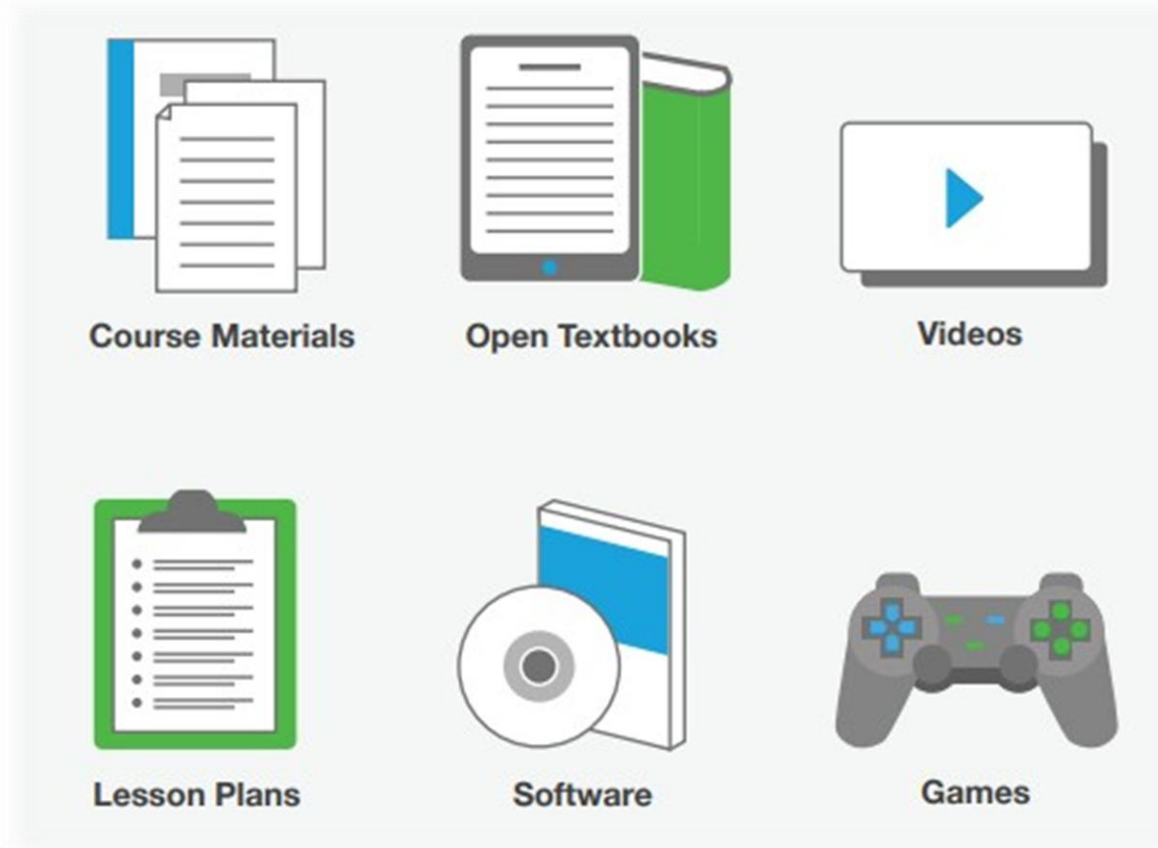
VIQUIPÈDIA
L'enciclopèdia lliure

The screenshot shows a website with a green chalkboard header. The title 'EL RINCÓN DEL VAGO' is written in yellow. A cartoon character with glasses and a bowtie stands on the left. The chalkboard contains mathematical equations: $4\frac{3}{2} = 10.5$, $43,029 \cdot 1345$, $\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$, and $244 \cdot 5 = 1220$. Below the header is a navigation menu with items: Inicio, Documentos, Tests, Aulas, Chuletas, Amor, Foros, Postales, Envía tus apuntes, Correo, Ayuda, Humor. A search bar labeled 'Buscador' contains the text 'Escribe aquí tu búsqueda'. To the right of the search bar are icons for 'Buscar' and 'Ayuda', and the word 'Publicidad'. Below the search bar are two columns of content. The left column is titled 'Documentos' and lists: 'Apuntes' (Lecciones, temas, cursos...), 'Exámenes' (Pruebas, reválidas, preguntas...), 'Trabajos' (Resúmenes, monografías, informes, síntesis...), 'Prácticas' (Problemas, ejercicios, modelos y plantillas...), and 'Otros documentos' (Leyes, constituciones, tablas de ayuda, nomenclaturas...). The right column is titled 'Los más buscados' and lists: 'Verdad caso Savolta', 'Ética para Amador', 'Historia de una escalera', 'Gentilicio', 'Bajarse al moro', 'Luces de bohemia', and 'Gimnasia rítmica'. At the bottom right is a green button with a white envelope icon and the text 'envía tus apuntes'.

Conceptualització II

Image by [Maicon Fonseca Zanco](#) from [Pixabay](#)

Course Materials

Open Textbooks

Videos

Lesson Plans

Software

Games

Image by [OpenClipart-Vectors](#) from [Pixabay](#)

Image by [Pete Linforth](#) from [Pixabay](#)

Image by [3D Illustrator and Graphic Designer](#) from [Pixabay](#)

Llicència obertes per a REO

Domini públic

Reconeixement
(*Attribution, BY*)

Compartir igual
(*ShareAlike, SA*)

No comercial
(*NoCommercial, NC*)

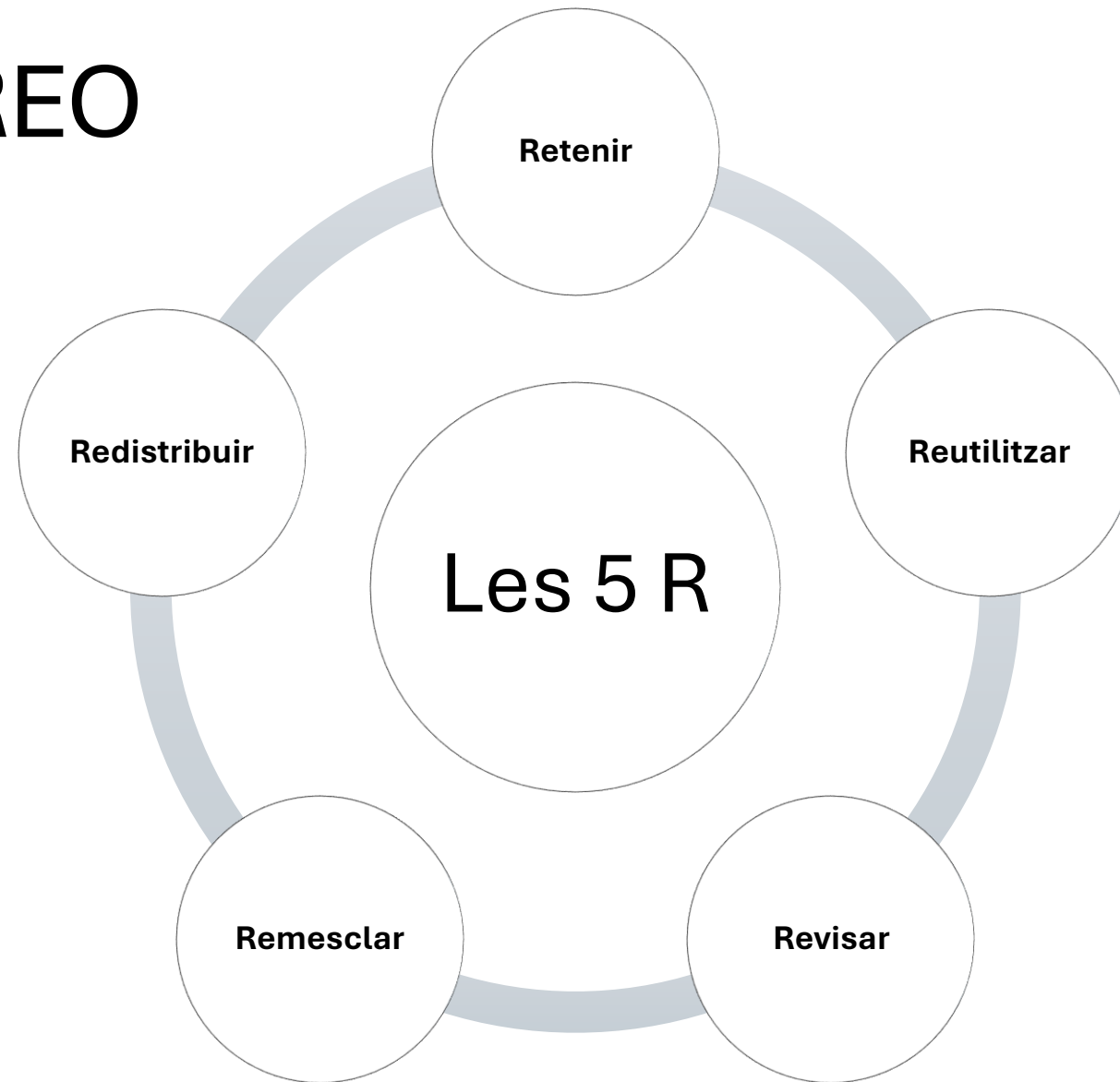

Sense obres derivades
(*NoDerivatives, ND*)

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Marc dels REO

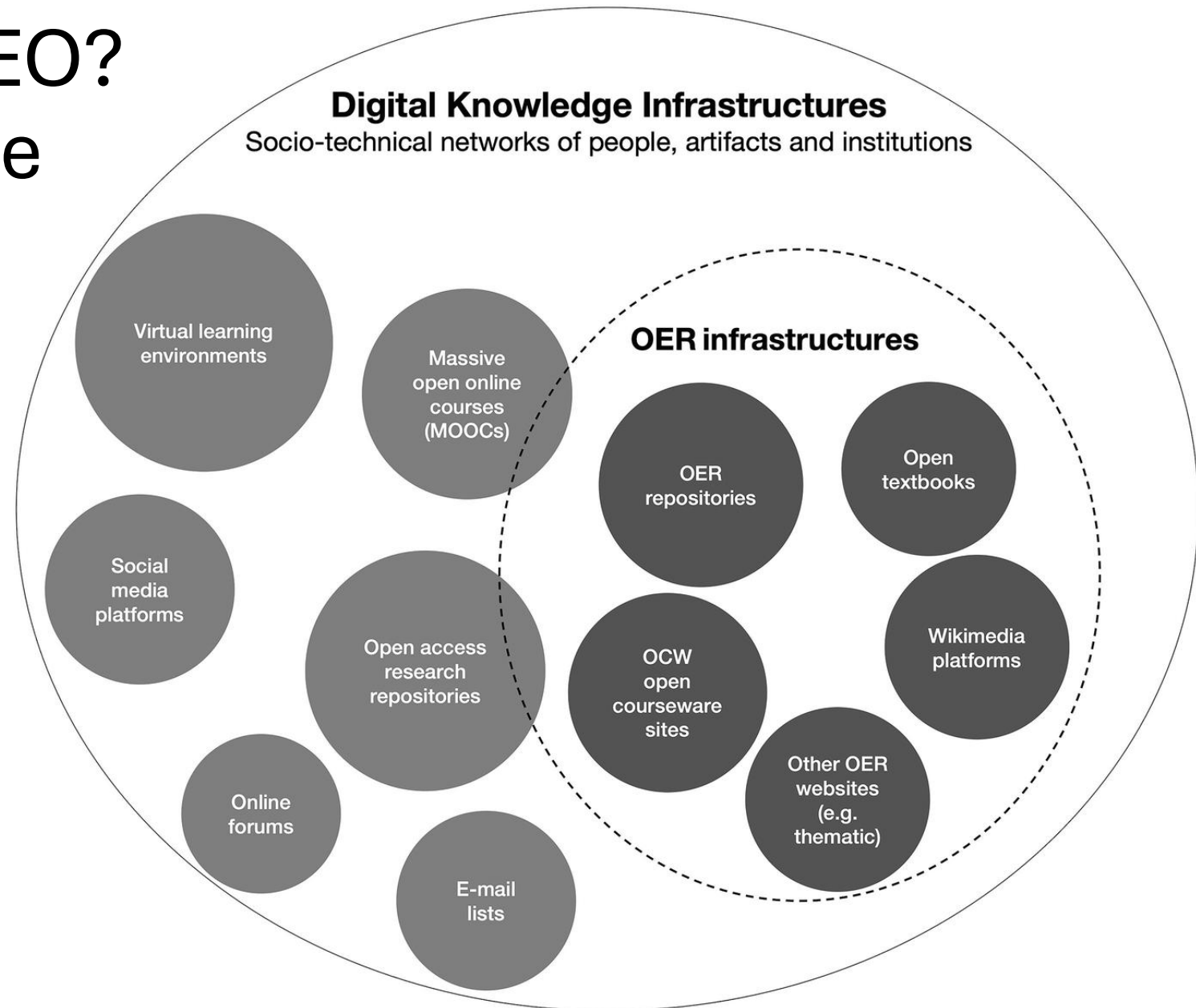
On trobar i publicar REO?

Les infraestructures de REO

<https://www.menti.com/alfo2mgmcurx>

Marín, Victoria I., & Villar-Onrubia, Daniel (2022). Online Infrastructures For Open Educational Resources. In O. Zawacki-Richter & I. Jung (Eds.), *Handbook of Open, Distance and Digital Education* (Global Perspectives and Internationalization). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_18-1

UJI: universitat de referència sobre REO

- INICI
- AULES
- AULA VIRTUAL
- EINES
- FORMACIÓ
- TUTORIALS
- GUIES
- CONTACTE

Recursos Educatius Oberts

🕒 27 OCTUBRE 2021 (ACTUALITZACIÓ 10 DESEMBRE 2024)

Estudis ▾

Investigació i innovació ▾

Internacional ▾

UJI ▾

Vida universitària ▾

<https://cent.uji.es/pub/REO/>

UJI > Serveis > Biblioteca

Repositori UJI i recursos en obert

<https://www.uji.es/serveis/cd/bib/pco/repositori/>

Infraestructures de REO properes

UJI: Recursos Educativos

Buscar en la comunidad ...

URI permanente para esta comunidad <https://repositori.uji.es/handle/10234/7>

Recursos educatius elaborats pel professorat de la Universitat Jaume I.

Molts d'aquests recursos son recursos educatius en obert (REO /REA/OER).

Examinar

Subcomunidades y colecciones	Por fecha de publicación	Autorías	Títulos	Palabras claves	Tipo de documento	Idioma
------------------------------	--------------------------	----------	---------	-----------------	-------------------	--------

Mostrando 1 - 3 de 3

Materials Docents UJI

MOOC UJI

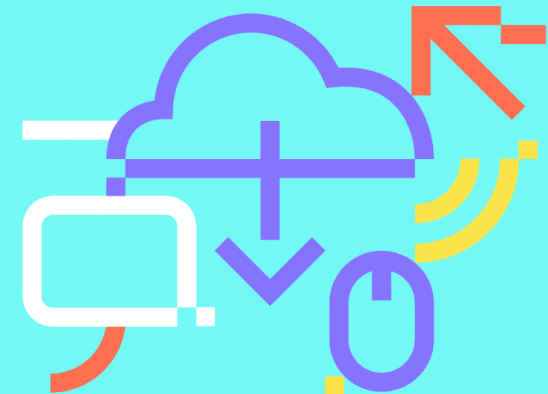
OCW - Cursos en Obert

<https://repositori.uji.es/>

ProDigital

RECURSOS AUTOAVALUACIÓ INFORMACIÓ ÀREA PRIVADA CAS VAL

Recursos educatius oberts de les universitats públiques valencianes per a la competència digital

<https://uni-prodigital.es/>

3.2 Alfabetització digital crítica [Documento]

Fitxers

ProDigital Alfabetització digital crítica.pdf(679.93 KB)

ProDigital Alfabetització digital crítica.docx(2.34 MB)

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Impacto

Google Scholar | Otros documentos de la autoría:
Farné, Alessandra

Compartir

Mostrar METS | MarcXML

Autoria

Farné, Alessandra

Títol

3.2 Alfabetització digital crítica [Documento]

Data de publicació

2023-02

URI

<http://hdl.handle.net/10234/202010>

DOI

<http://dx.doi.org/10.6035/ALFIN.2023.06>

Paraules clau:

Alfabetització acadèmica ; Alfabetització informacional ; Academ
; Information literacy

Competències dig

DigComp 1.1
DigComp 1.2

Descripció

Los retos de las plataf
de manera crítica.

Curs Aula Virtual

<https://aulavirtual.uji.e>

Data d'issu...

3.2 Alfabetització digital crítica [Documento]

Vista senzilla d'ítem

dc.contributor.author	Farné, Alessandra	
dc.contributor.other	Universitat Jaume I. Departament de Traducció i Comunicació	ca_CA
dc.date.accessioned	2023-03-21T11:49:19Z	
dc.date.available	2023-03-21T11:49:19Z	
dc.date.issued	2023-02	
dc.description	Los retos de las plataformas tecnológicas y cómo desenvolverse en ellas de manera crítica.	es_ES
dc.educationLevel	A2	ca_CA
dc.format.mimetype	application/pdf	ca_CA
dc.identifier.doi	http://dx.doi.org/10.6035/ALFIN.2023.06	
dc.identifier.uri	http://hdl.handle.net/10234/202010	

es_ES

Suport al professorat

- [Adreces i telèfons del CENT](#)
- [Adreces i telèfons del personal de suport tècnic dels centres](#)

UJI UNIVERSITAT
JAUME I

Centre d'Educació
i Noves Tecnologies · CENT

Copyright 2025 Universitat Jaume I

Tots els continguts creats pel CENT estan disponibles amb una llicència [Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons](#)

Altres infraestructures de REO

<https://www.mdx.cat/>

<https://procomun.intef.es/>

<https://oercommons.org/>

<https://www.merlot.org/>

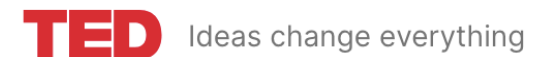
<https://search.creativecommons.org/>

<https://unsplash.com/>

<https://pixabay.com/>

<https://www.ted.com/>

<https://commons.wikimedia.org/>

<https://edtechbooks.org/>

<https://datos.gob.es/>

data.europa.eu The official portal for European data

<https://data.europa.eu/en>

Infraestructures generalistes amb REO

The image shows a YouTube search interface. The search bar contains 'recursos educativos abiertos'. A search filter overlay is open, showing various filters. The search results are partially visible in the background.

DATA DE PUJADA	TIPUS	DURADA	FUNCIONS	ORDENA PER
Darrera hora	Vídeo	Menys de 4 minuts	En directe	Relevància
Avui	Canal	4-20 minuts	4K	Data de pujada
Aquesta setmana	Llista de reproducció	Més de 20 minuts	HD	Visualitzacions
Aquest mes			Subtítols	Puntuació
Aquest any	Pel·lícula		Creative Commons	
			360°	
			VR180	

The image shows search results for 'recursos educativos abiertos'. The results include several cards and a license selection menu.

- Recursos educativos abiertos** (350 x 490): Una pieza fundamental para afrontar los actuales retos de la Educación Superior.
- Recursos Educativos Abiertos (REA) grati...** (1200 x 800): educaciontrespuntocero.com
- Recursos educativos abiertos (REO) ...** (800 x 660): uab.cat
- QUÉ SON LOS REA** (1200 x 630): futuraticteacher.blogspot.com

The license selection menu is open, showing the following options:

- All Licenses
- All Creative Commons
- Domini públic
- Lliure de compartir i utilitzar
- Lliure de compartir i utilitzar comercialment
- Lliure de modificar, compartir i utilitzar
- Lliure de modificar, compartir i utilitzar comercialment

Amb quines eines crear/modificar REO?

<https://www.menti.com/alfo2mgmcurx>

Eines de treball comuns

- Processadors de text, fulles de càlcul, software de presentacions, ...

Edició web i audiovisual

- Blogs, pàgines web, campus virtual, edició d'imatge i vídeo, ...

Eines específiques per REO

- Exercicis interactius (p.ex. H5P), software de creació de REO (p.ex. eXeLearning), llibres oberts (p.ex. Edtechbooks), ...

Reptes actuals de les infraestructures

- Desconeixement de l'existència d'infraestructures de REO
- Absència o ús no sistemàtic de metadades i etiquetatge incorrecte
- Qüestions de qualitat
- Importància del desenvolupament de contingut localitzat i iniciatives de REO contextualitzades
- Selecció de les licències
- Sostenibilitat

Marín, Victoria I., & Villar-Onrubia, Daniel (2022). Online Infrastructures For Open Educational Resources. In O. Zawacki-Richter & I. Jung (Eds.), *Handbook of Open, Distance and Digital Education* (Global Perspectives and Internationalization). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_18-1

Image by [Sephelonor](#) from [Pixabay](#)

El rol de la IA en la cerca, modificació i creació dels REO

- Facilitació en la cerca de REO a través d'etiquetatge automàtic
- IA com a REO integrat (p.ex. xatbot educatiu)
- Incorporació d'elements IA en recursos (p.ex. avatars parlants en vídeos)
- Subtitulació/traducció automàtica de REO
- Suport en la valoració de la qualitat dels REO
- Creació de sistemes de recomanació de REO a partir del mapeig de repositoris
- ...

Ética y Big Data. Curso LivAI.

<https://pachamama.init.uji.es:8500/course/view.php?id=7> CC

Què pots fer per iniciar-te amb els REO?

Estratègies individuals pel seu foment I

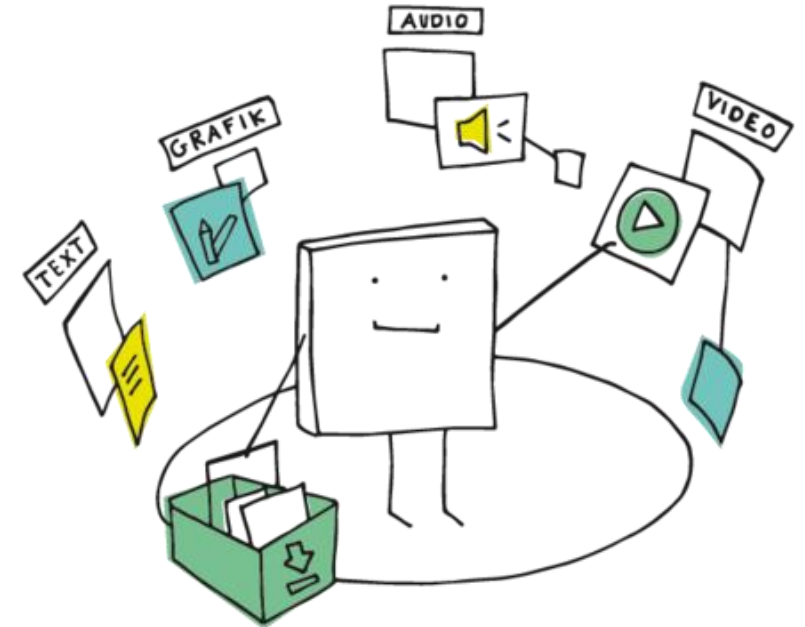
Coneix els repositoris de REO i reconeix/identifica les **licències obertes** (Creative Commons)

Comença utilitzant REO de **granularitat més reduïda** (p.ex., una imatge, un vídeo)

Autoavalua la qualitat dels teus materials, adapta'ls

Comparteix-los amb licències obertes al repositori institucional (considera una estructura modular)

Cocrea REO amb docents i estudiants

SynLLOER, CC0, via [Wikimedia Commons](#)

Què pots fer per iniciar-te amb els REO?

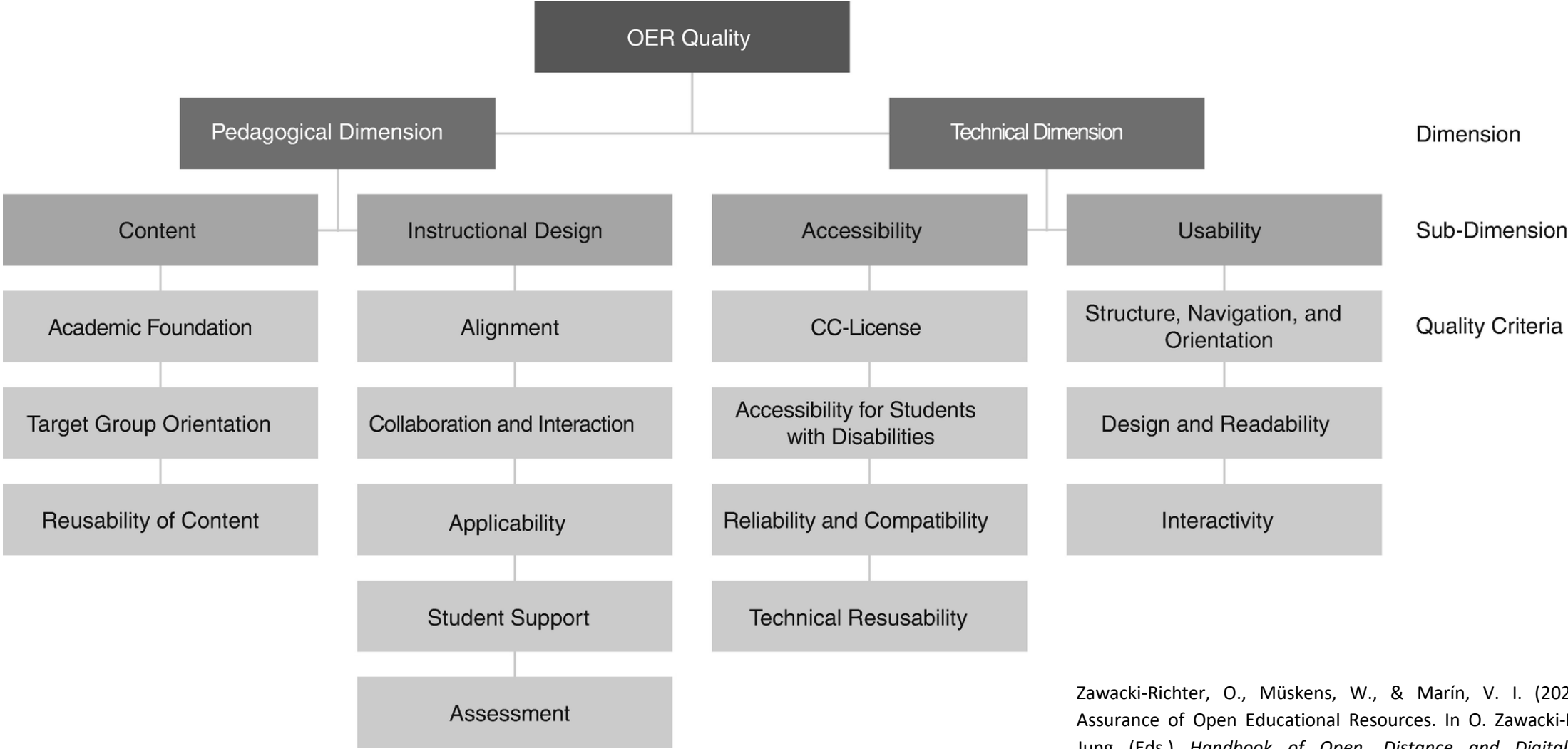
Estratègies individuals pel seu foment II

1. Comença amb materials existents.
2. Fes-lo accessible.
3. Fes-lo adaptable.
4. Fes-lo obert.
5. Fes-lo descobrible.
6. Avalua'l i actualitza'l

Consells per al disseny de Recursos Educatius Oberts

Consells per a la creació de materials docents que es puguin compartir i reutilitzar.
CENT | Recursos Educatius Oberts | 2021

Aspectes de qualitat I

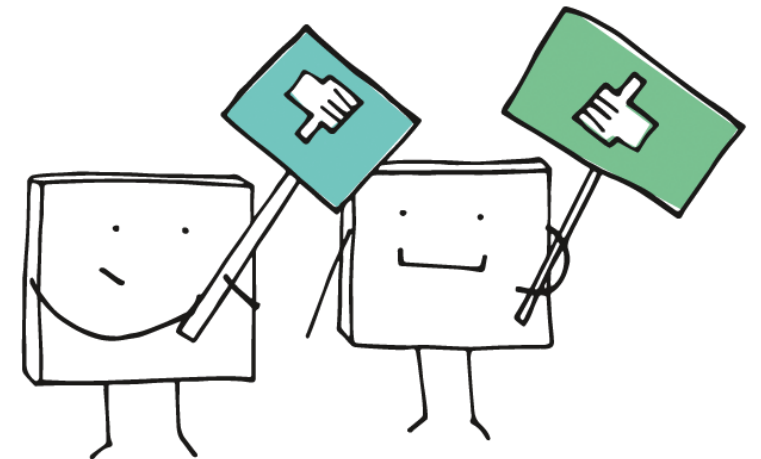

Zawacki-Richter, O., Müskens, W., & Marín, V. I. (2022). Quality Assurance of Open Educational Resources. In O. Zawacki-Richter & I. Jung (Eds.) *Handbook of Open, Distance and Digital Education* (Infrastructure, Quality Assurance and Support Systems). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-0351-9_43-1 (CC)

Aspectes de qualitat II

- Eina d'avaluació integral dels REO (nivells 0-3, N/A)
  - Grau d'alineació amb els objectius d'aprenentatge
  - Qualitat de l'explicació del tema
  - Utilitat per a donar suport a l'aprenentatge
  - Qualitat de l'avaluació inclosa en el recurs
  - Qualitat dels components interactius
  - Qualitat dels exercicis pràctics inclosos en el recurs
  - Oportunitats per a un aprenentatge profund
  - Compliment d'estàndards d'accessibilitat
- Checklist d'accessibilitat de REO
- Altres:
  - Learning Object Review Instrument (LORI)
  - UNE 71362: <https://eprints.ucm.es/45338/>

<https://www.rebiun.org/kit-rea/curacion/evaluar>

SynLLOER, CC0, via [Wikimedia Commons](#)

Polítiques institucionals pel foment dels REO

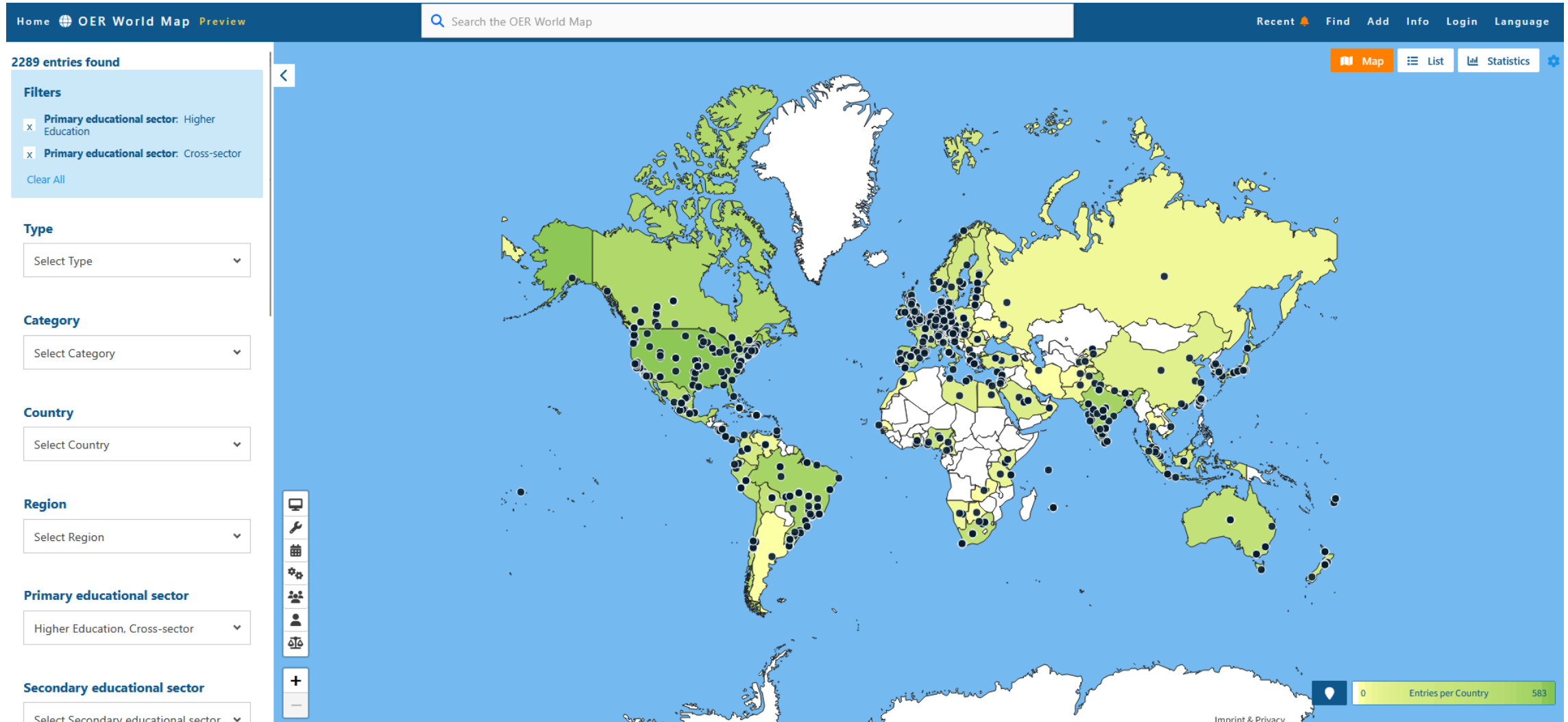
- Incorporació en **l'estratègia institucional** (promoció de l'educació oberta, REO, PEA, etc.):
  - **docència amb REO per defecte** (polítiques específiques)
  - integració d'incentius
  - col·laboració internacional
  - **conscienciació adreçada a tota la comunitat educativa**
  - reconeixement
- **Suport institucional** a nivell d'infraestructura (espai tecnològic, personal implicat, aspectes de qualitat, visibilitat i sostenibilitat)
- **Formació i acompanyament docent** sobre educació oberta i REO
- **Comunitat de pràctica docent** sobre educació oberta, REO, etc.
- Programes de **mentoria** entre docents

Els recursos educatius oberts
en la docència universitària.
Estratègies i polítiques per a la
seua creació i utilització

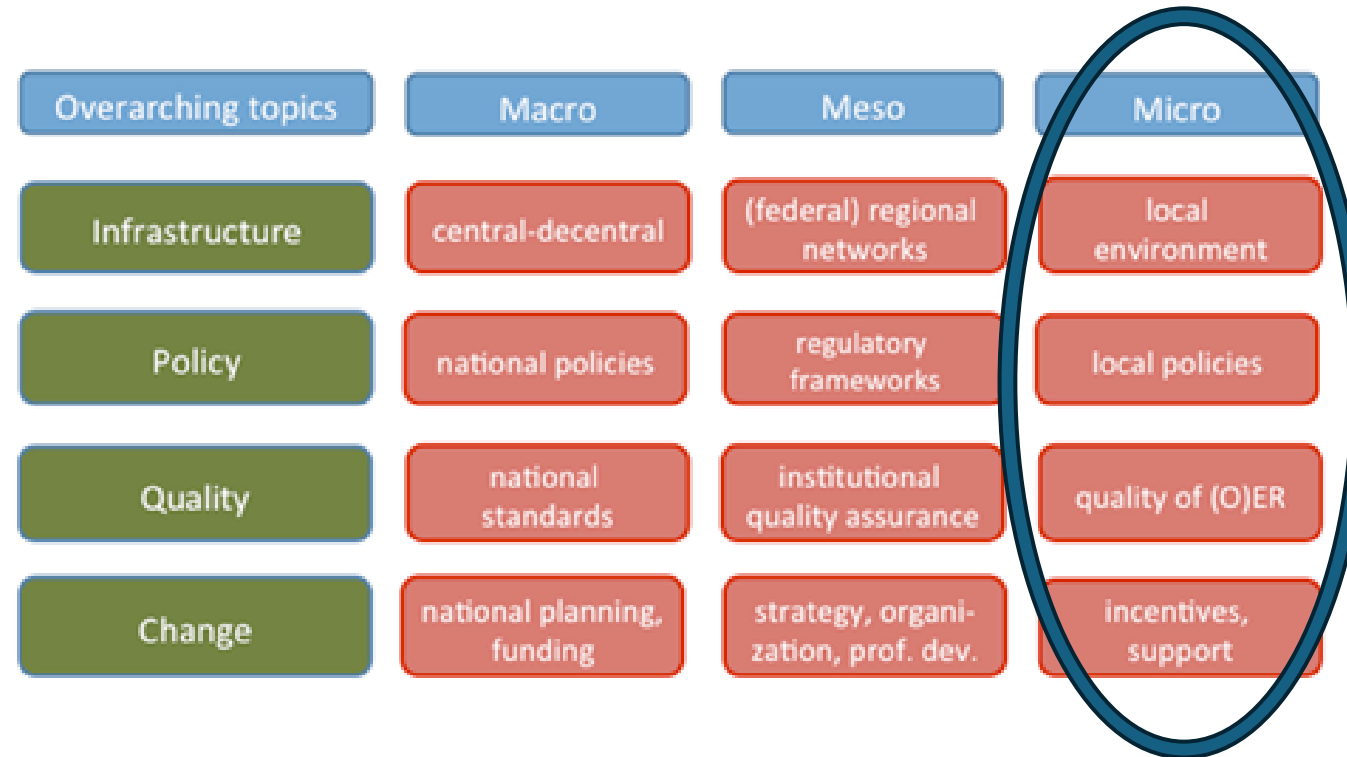
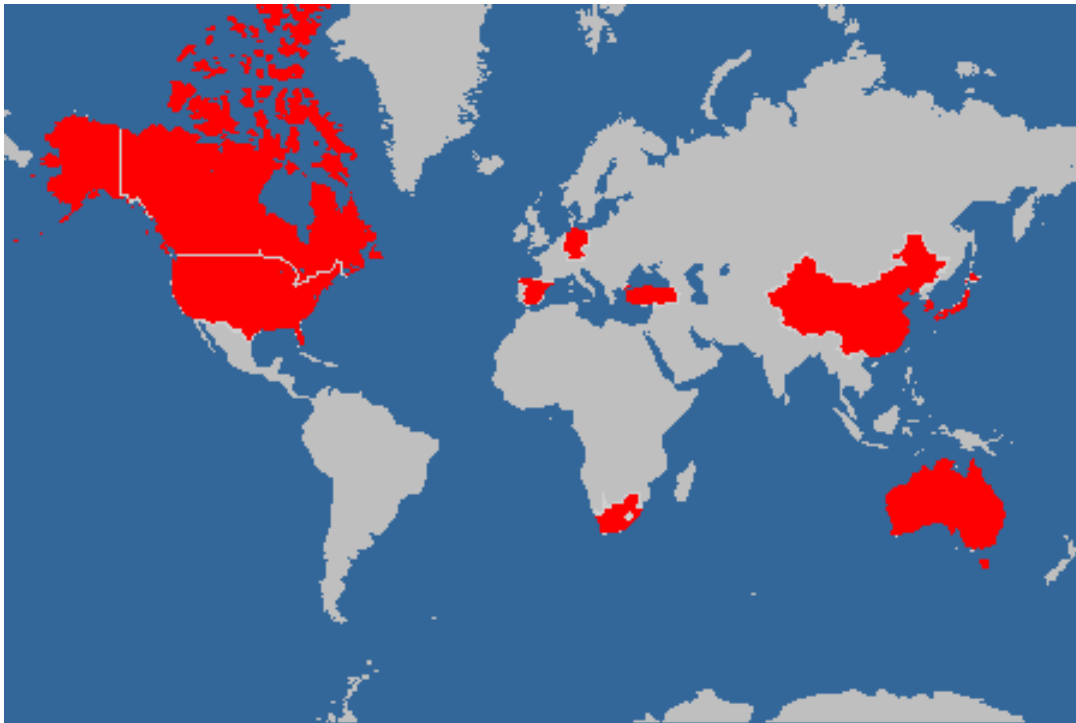

Situació internacional dels REO

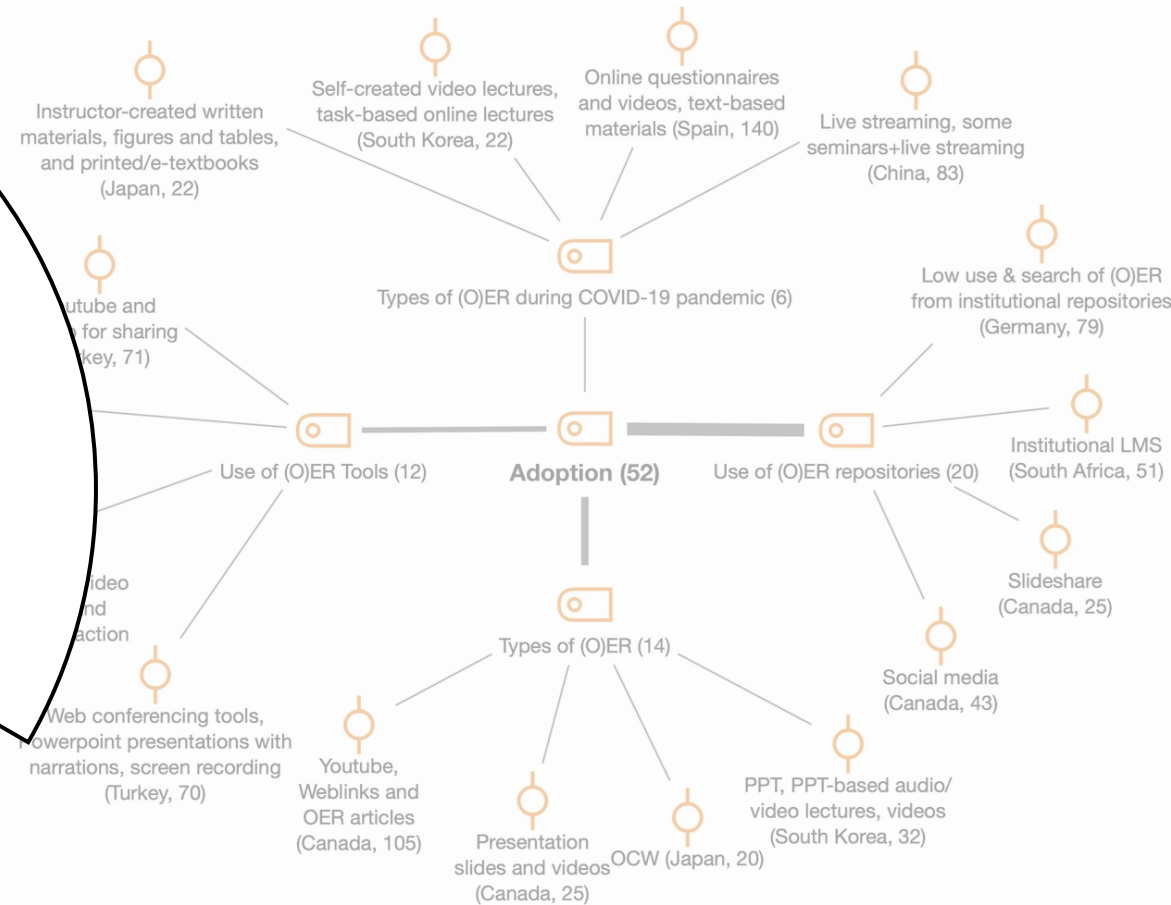
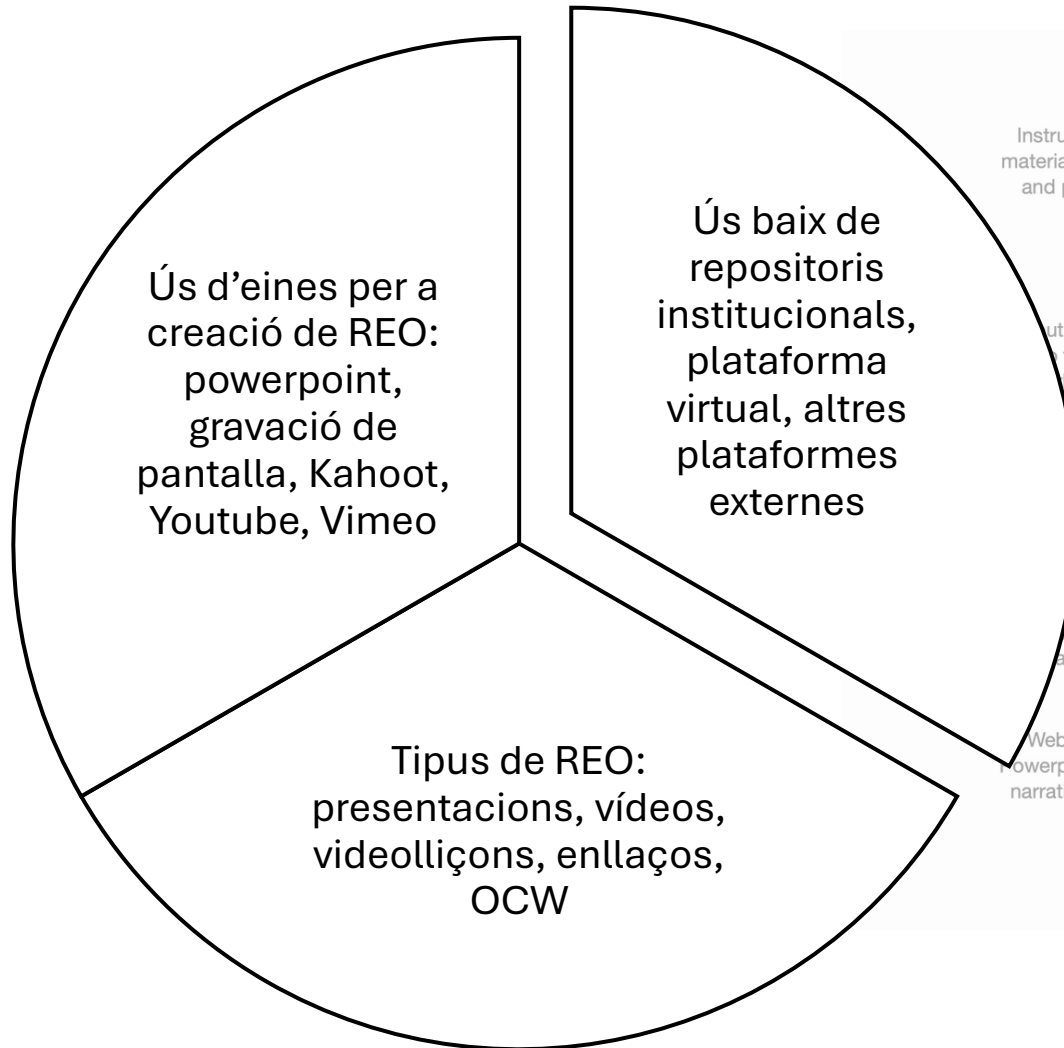
<https://oerworldmap.org/>

Perspectiva internacional sobre REO i docència universitària

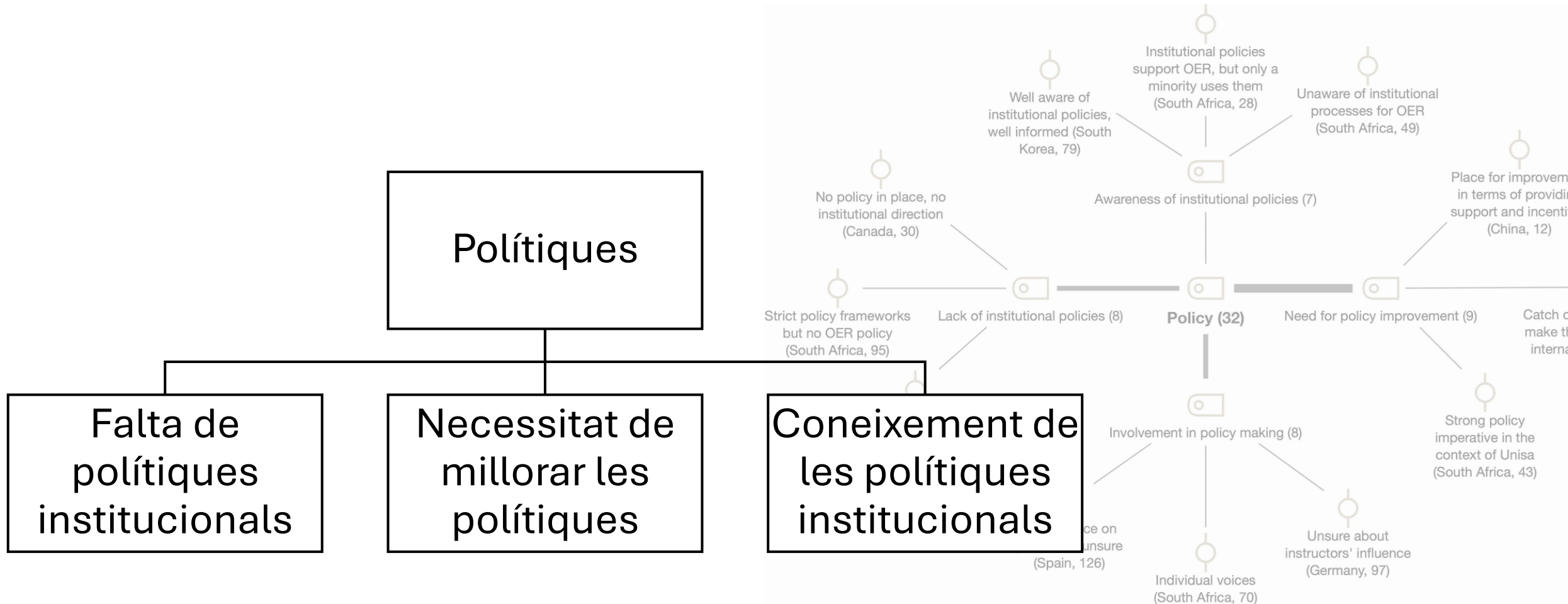

Center for Open Education Research

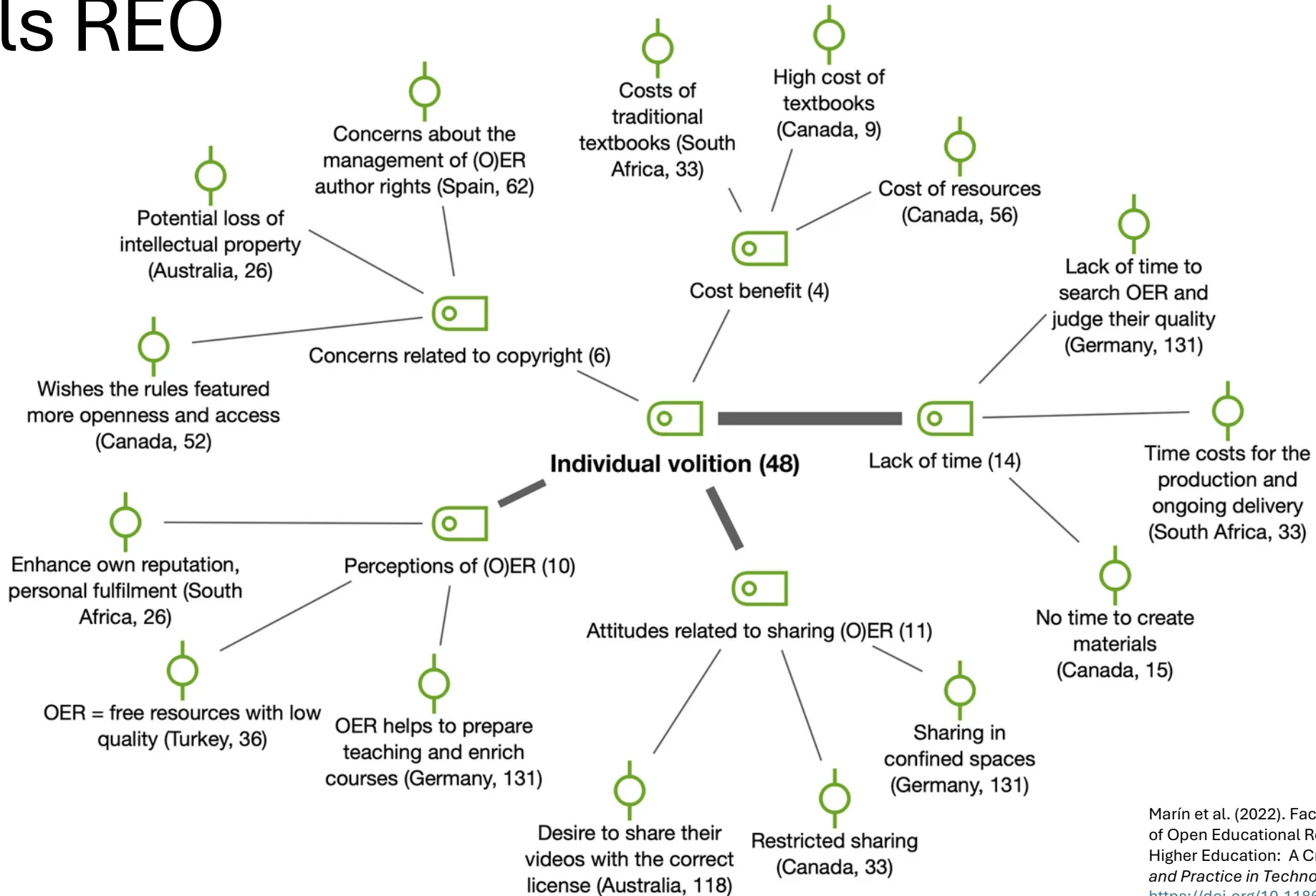
Percepcions docents I: ús i tipus de REO

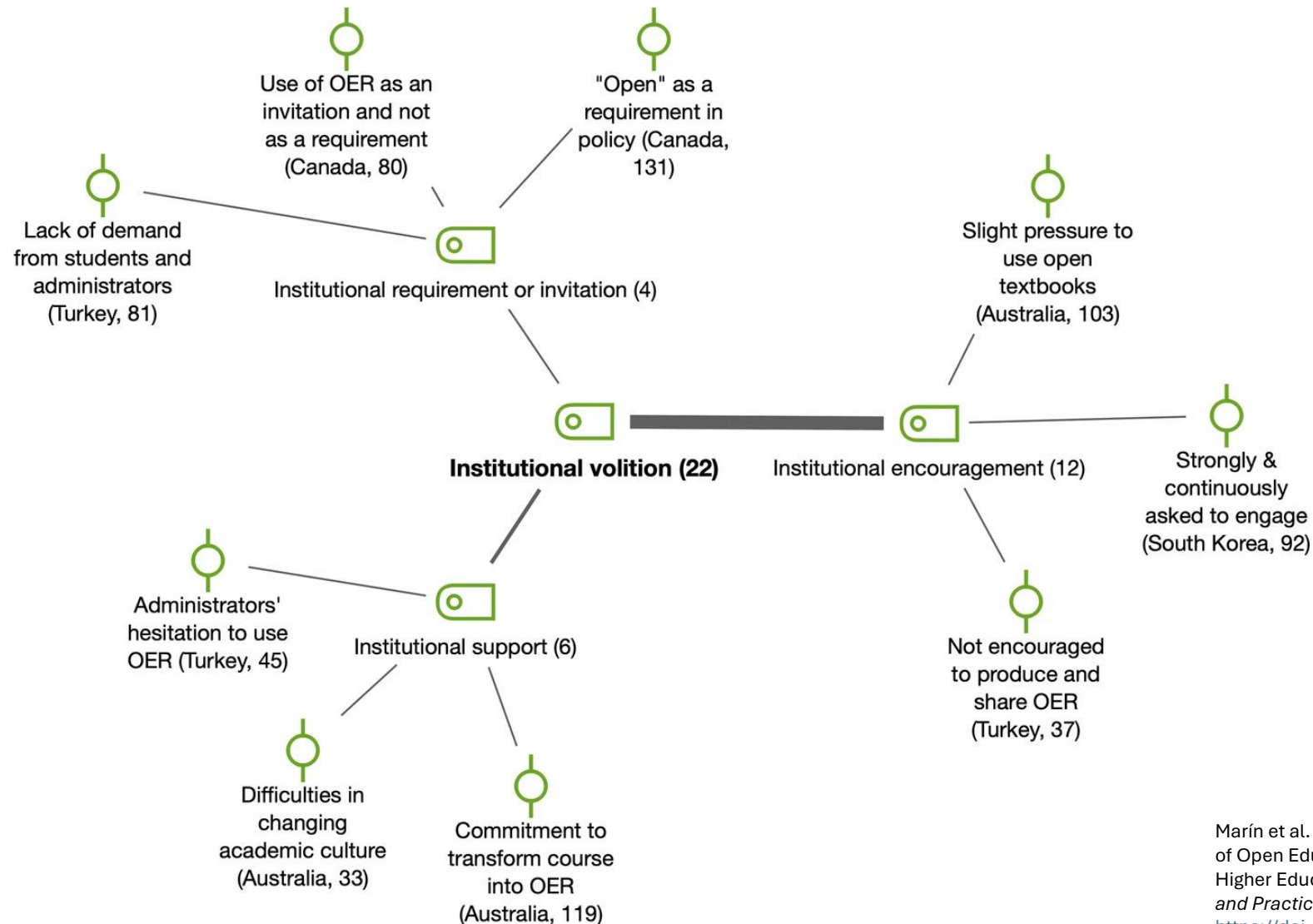
Percepcions docents II: polítiques de REO

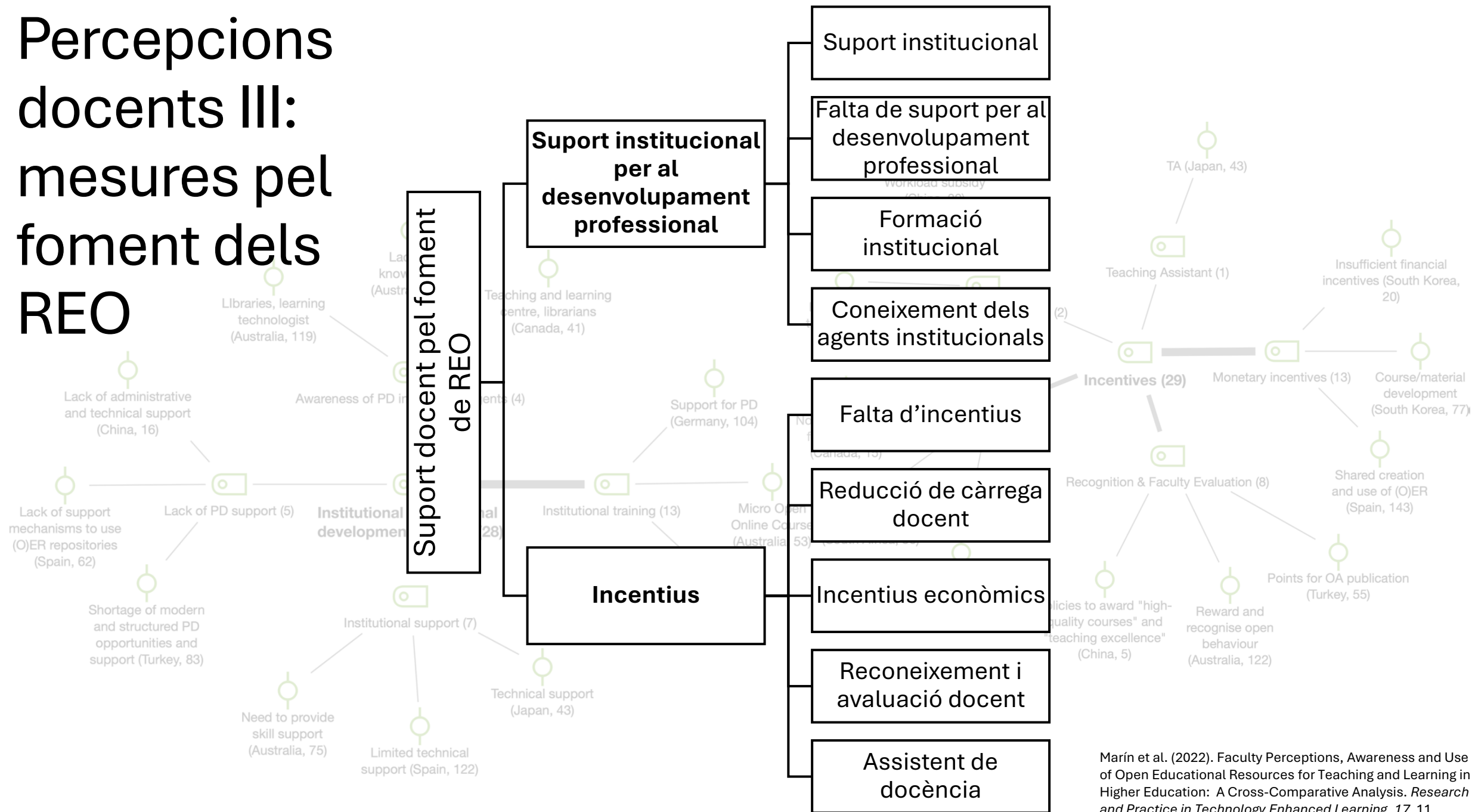
Perceptions docents III: mesures pel foment dels REO

Percepcions docents III: mesures pel foment dels REO

Percepcions docents III: mesures pel foment dels REO

El cas d'Espanya a nivell micro

- Curs 2018/2019; mostra representativa ($n=400$ docents), de 55 universitats espanyoles, participació masculina: 47,3 %, femenina: 51,3 %

68,5% pot decidir sobre creació i reutilització de recursos educatius digitals, 25,8% amb altres docents

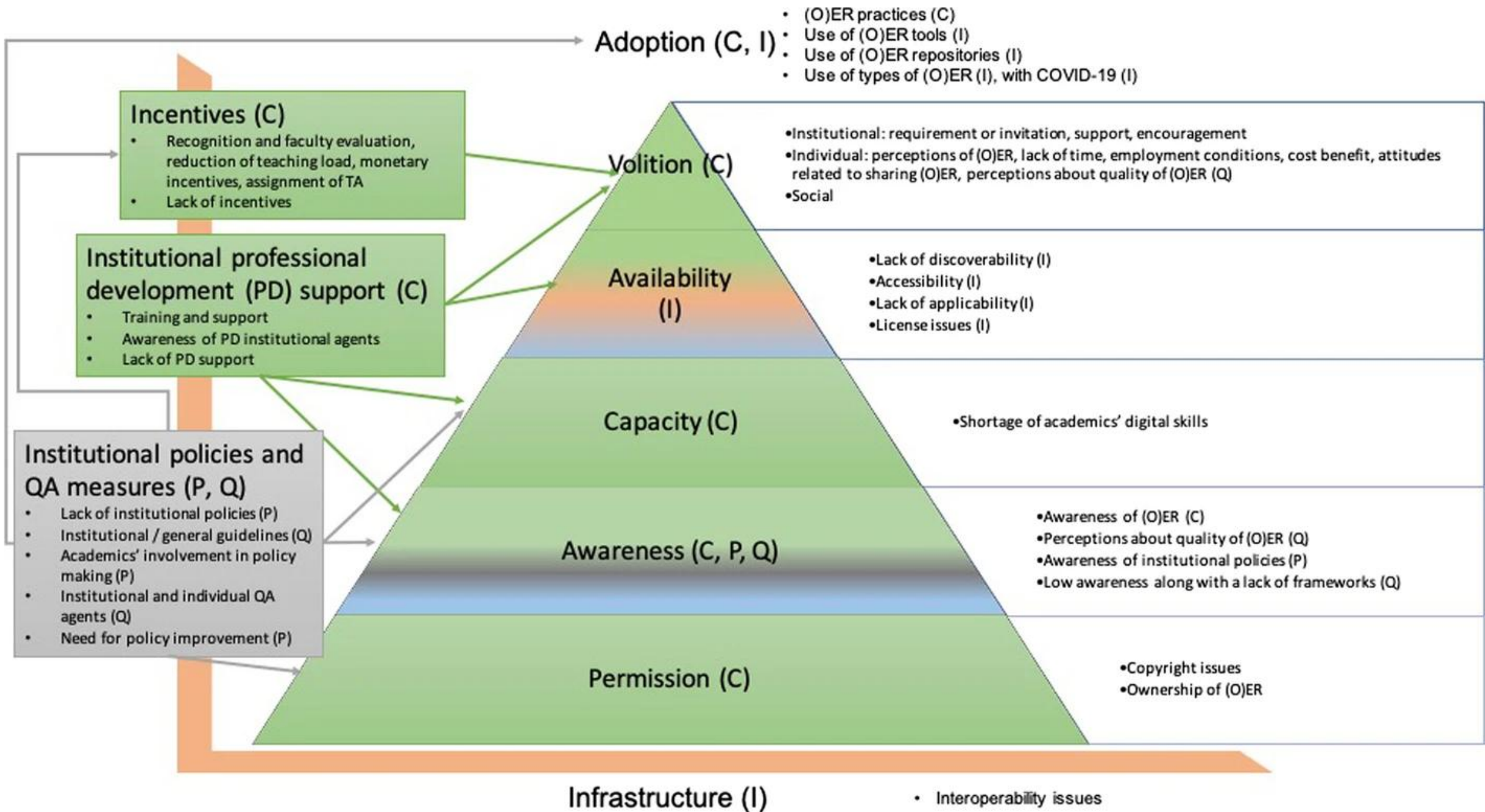
44,5% utilitza majoritàriament REO (d'aquests un 61,2% també reutilitza i remescla), 30,8% no respon

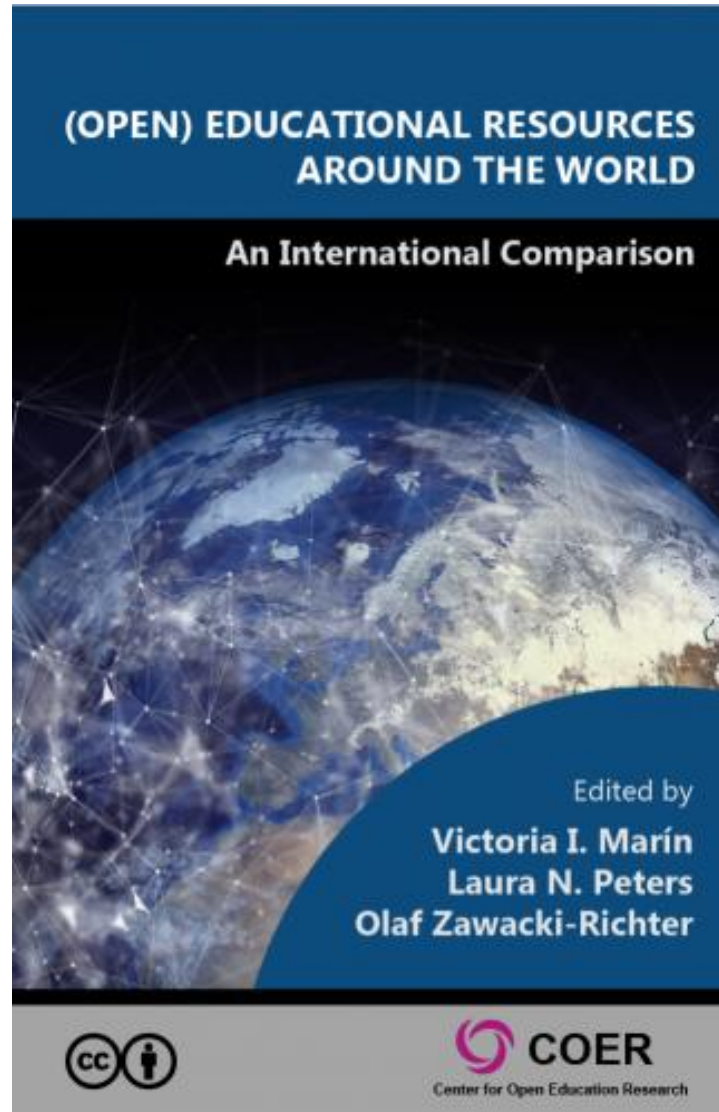
Tipus de REO més comuns:
presentacions (87,7%), REO en format text (74,5%)
I imatges (65,9%), vídeos (48,4%),
qüestionaris (43,3%)

69,5% no utilitza REO dels repositoris institucionals, 50,5% no els publica en aquests espais (68,3% tampoc en d'altres).

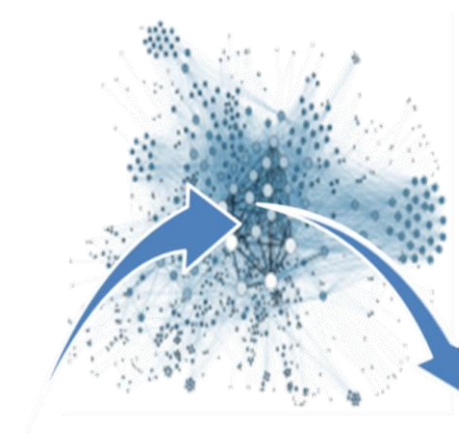
- No hi ha suficients recursos útils per a la pròpia docència (45,4 %)
- No hi ha suport (27,4 %)
- No hi ha compensació (22,4 %)
- Preocupació per la gestió dels drets d'autor (20,8 %)
- Altres no coneixien que existís aquest repositori o no l'havien explorat

https://edtechbooks.org/oer_around_the_world/

“

The findings presented in the book, also summarised in three academic articles, could serve as a wake-up call for national/provincial organisations, to see countries comparatively reviewed and therefore justify their push for the improvement of (O)ER infrastructure in higher education institutions, as well as for individual higher education institutions and faculty members.

Victoria Marín, Universitat de Lleida
& Laura N. Peters & Olaf Zawacki-Richter,
University of Oldenburg

@MediaLearning

www.media-and-learning.eu

Pràctiques educatives obertes i el projecte CoDiCri

Competencia Digital Crítica: hacia la agencia para el aprendizaje a través de prácticas educativas abiertas (CoDiCri)

1/09/2023 – 31/08/2026

<https://competecs.udl.cat/proyectos/investigacion/codicri/>

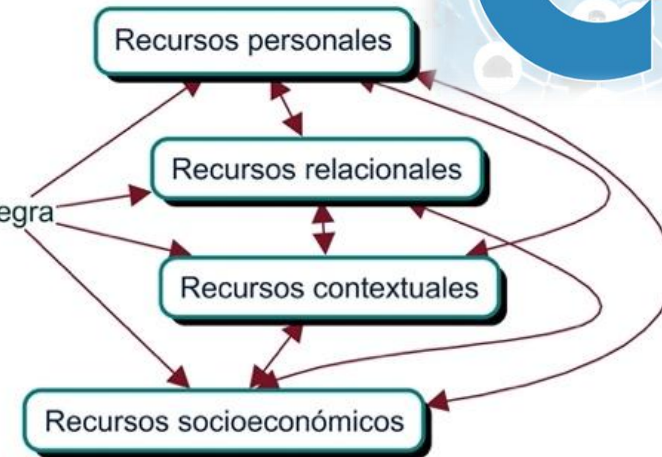
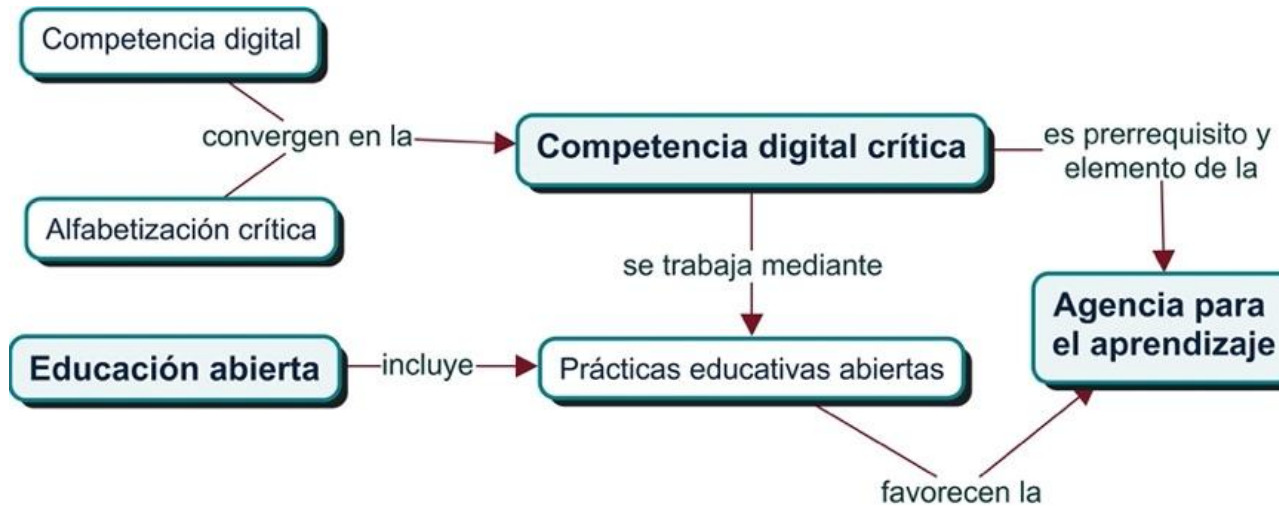
Projecte PID2022-136291OA-I00 finançat per:

Universitat
de Lleida

El seu objectiu és **Dissenyar, implementar i validar un marc de referència didàctic** per al desenvolupament de **pràctiques educatives obertes** per a Educació Superior que contribueixin al desenvolupament de la **competència digital crítica** de l'estudiantat promovent explícitament l'exercici de **l'agència per a l'aprenentatge**.

Un marco conceptual de la competencia digital crítica

Seminario web

7 de marzo de 2025

15h - 16h CET

¡Te esperamos para presentarte el marco conceptual CoDiCri sobre competencia digital crítica!

Inscríbete gratuitamente aquí:

<https://forms.office.com/e/kP3MfHLLkd>

Vinculat amb les pràctiques educatives obertes...

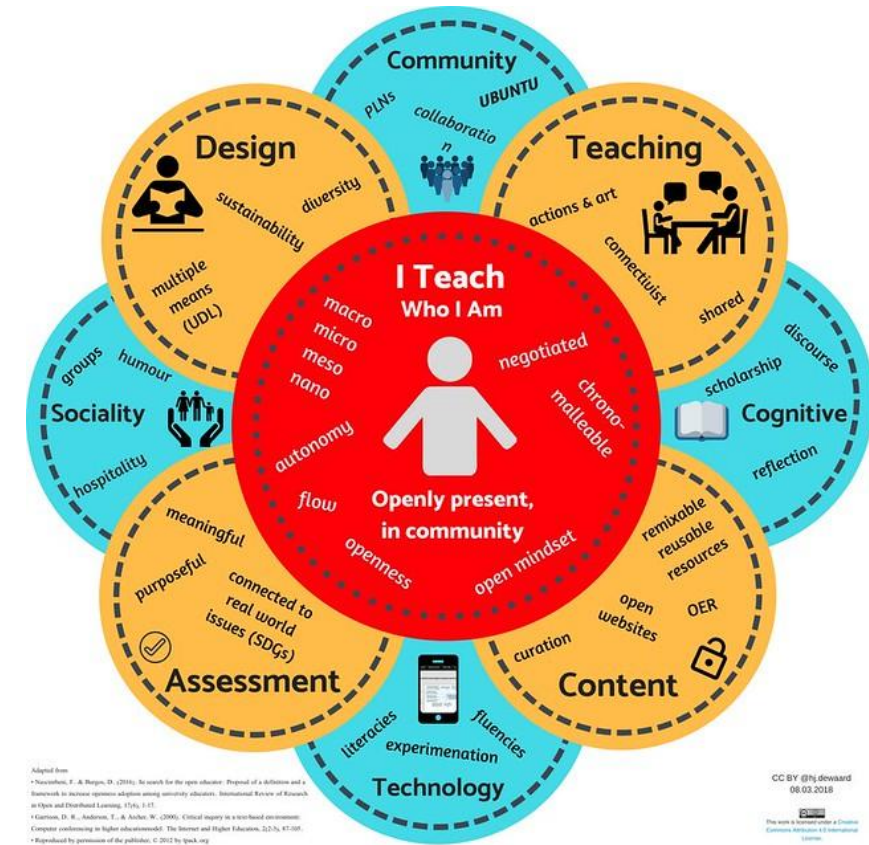
- Revisió sistemàtica sobre pràctiques educatives obertes
- Entrevistes amb docents del sistema universitari espanyol que porten a terme pràctiques educatives obertes
- Disseny de pràctiques educatives obertes

<https://www.menti.com/alfo2mgmcurx>

Pràctiques educatives obertes (PEO)

“Pràctiques col·laboratives que inclouen la creació, l’ús i la reutilització de REO, així com pràctiques pedagògiques que empren tecnologies participatives i xarxes socials per a la interacció, l’aprenentatge entre iguals, la creació de coneixements i l’empoderament de l’alumnat”.
(Cronin, 2017, p. 4)

Cronin, Catherine (2017). Openness and Praxis: Exploring the Use of Open Educational Practices in Higher Education. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(5). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v18i5.3096>

Helen DeWaard (CC)

<https://www.flickr.com/photos/143825674@N02/42022743360/>

Exemples

Utilitzar/adaptar/crear un MOOC (professorat)

Creació de llibres oberts o altres REO (estudiants)

Qüestionaris construïts per l'alumnat que es reutilitzen i es comparteixen en obert

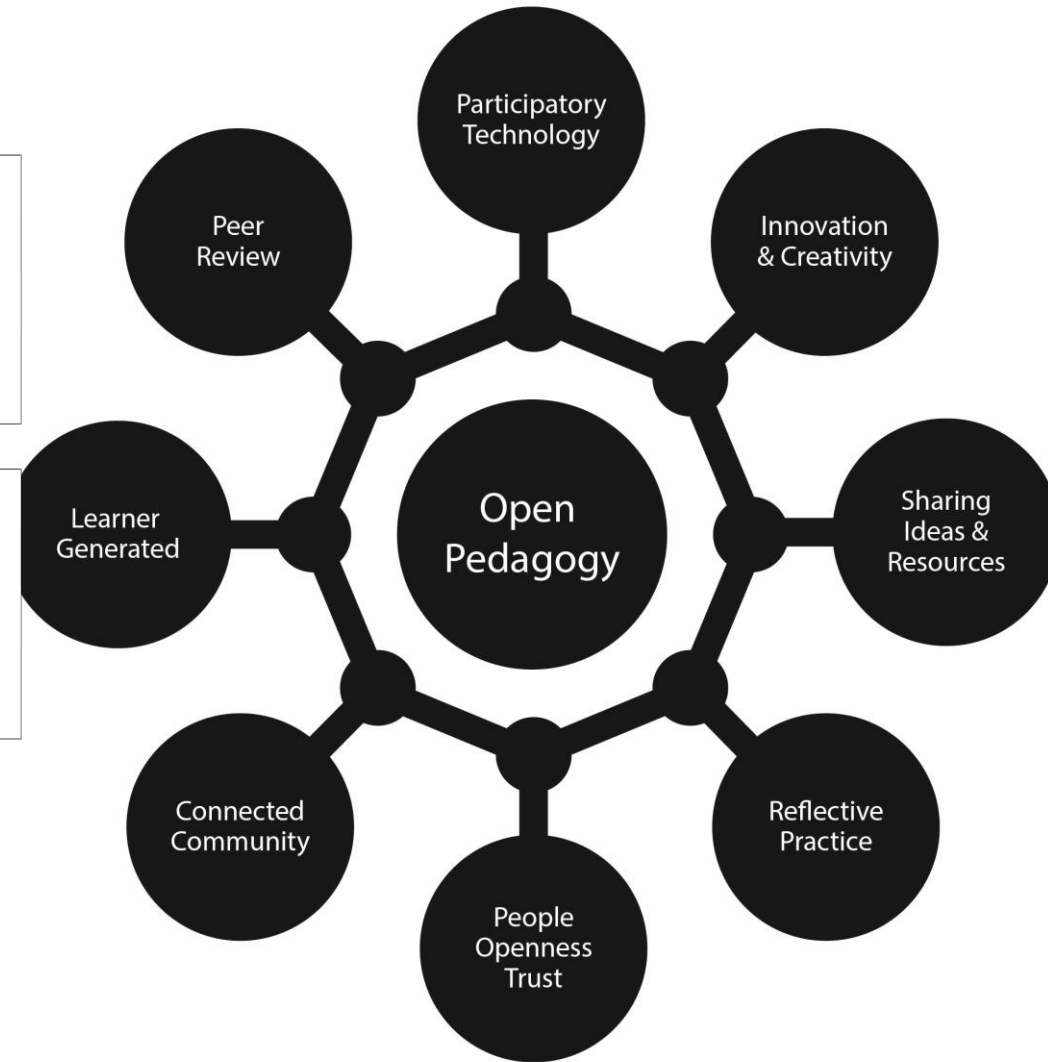
Creació de blogs, vídeos, etc. compartits en obert (docents / estudiants)

Viquiprojectes docents

Anotacions col·laboratives

Fer networking en obert (docents / estudiants)

...

Adaptats de:

Bali, Maha, Cronin, Catherine, & Jhangiani, Rajiv S. (2020). Framing Open Educational Practices from a Social Justice Perspective. *Journal of Interactive Media in Education*, 2020(1), 1-12.

<https://doi.org/10.5334/jime.565>

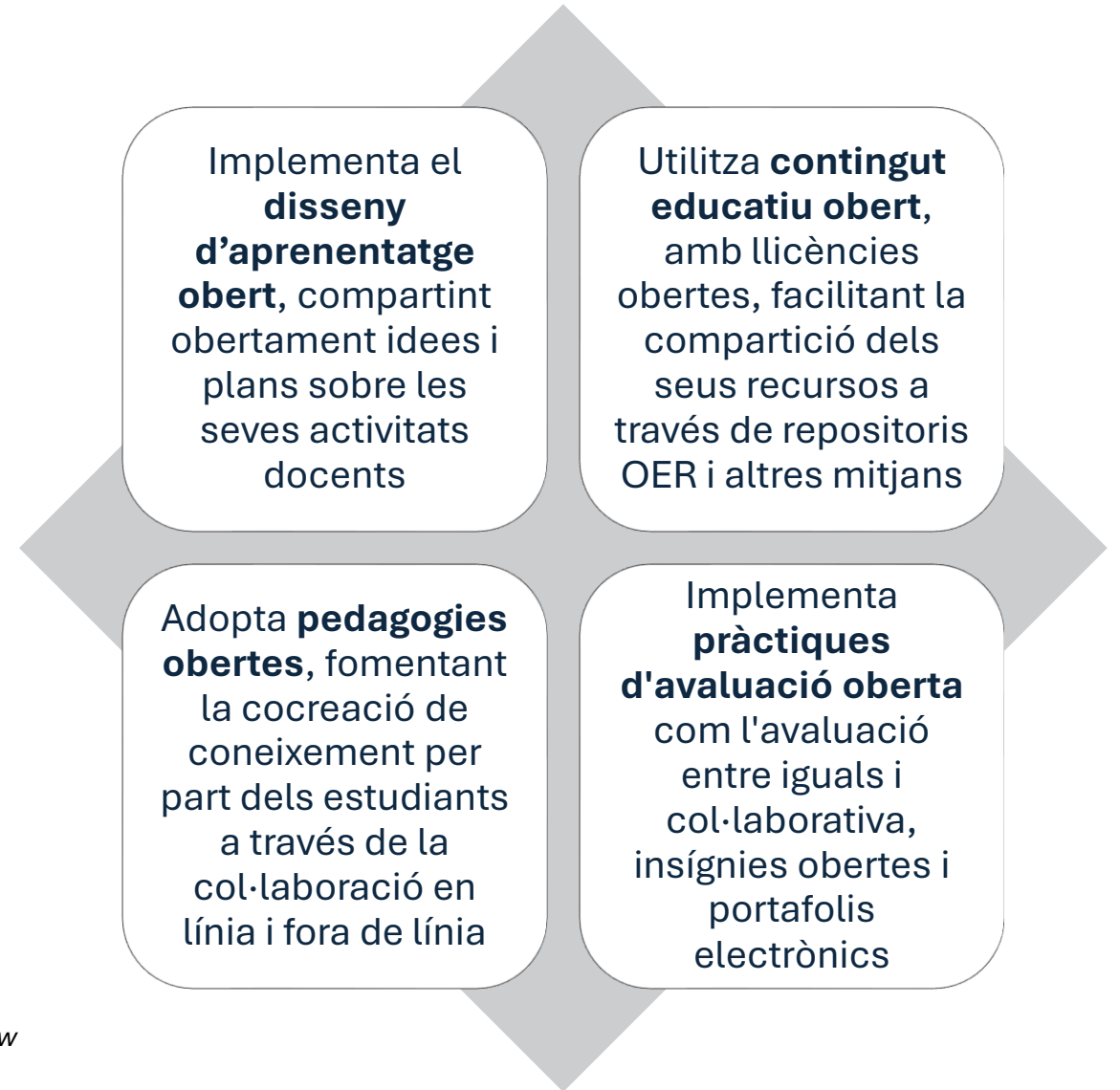
Imatge per Bronwynh:

https://wikieducator.org/File:Eight_attributes_of_Open_Pedagogy.jpg

Un educador/a obert/a...

Opta per utilitzar **enfocaments oberts**, quan sigui possible i apropiat, amb l'objectiu d'**eliminar totes les barreres innecessàries per a l'aprenentatge**.

Treballa a través d'una **identitat oberta en línia** i es basa en les xarxes socials en línia per enriquir i implementar el seu treball.

Conclusions i missatges clau

- Educació oberta, REO i PEO, part de la universitat digital
  - Coneixement i conscienciació de les llicències obertes i infraestructures
  - Diferents mesures de suport al professorat per al foment dels REO i PEO
  - També compten les actituds i percepcions docents individuals!
-
- No cal ser expert/a! Es tracta d'enriquir la pròpia docència, no comencem de 0

T'animes a donar un pas cap a l'educació oberta? 😊

OE WEEK
2025

organized by
Open Education
GLOBAL

JORNADA REA REBIUN

5 DE MARZO 2025
11 H (PENINSULAR)
ONLINE

 crue
Universidades
Españolas
I+D+i
Red de Bibliotecas
REBIUN

 oeweek.oeglobal.org #oeweek

11:00-11:40 h. «Estado actual de los REA en España, por parte del profesorado que los usa/reutiliza/crea y/o comparte. Resultados preliminares del proyecto de investigación CAETIN (Ciencia abierta en España: la transición hacia un nuevo modelo de investigación)».
Gema Santos-Hermosa (UB)

12:00-13:00 h. Mesa Redonda 1: Buenas prácticas en REA por parte del PDI de las universidades españolas.

13:00-14:00 h. Mesa Redonda 2: Experiencias en las bibliotecas universitarias españolas con los REA.

16:00-17:00 h. Taller Práctico sobre Creación de REA:
Marina Carbonell (UAB). "Wooclap: herramienta colaborativa para dinamizar las clases que permite incluir preguntas en las presentaciones para poder interactuar con los estudiantes"

<https://www.rebiun.org/eventos/2025/jornada-rea-rebiun-oeweek-2025>

Gràcies per l'atenció!

Temps per a preguntes, comentaris i discussió

Victoria Marín
(victoria.marin@udl.cat)

vmarinj
(en bluesky, LinkedIn, X)

<https://competecs.udl.cat/ca/membres/victoria-marin/>

<http://competecs.udl.cat/>

*Els recursos educatius oberts en la docència universitària:
Estratègies i polítiques per a la seua creació i utilització (2025)*
per Victoria Marín